

„Levende boddhisattva'er“

I klostrene er de vigtigste personer altid de bevidst inkarnerede lamaer, tulku'erne, der er levende boddhisattvaer.

Da den tibetanske buddhisme er en gren af Mahayana-buddhismen, er boddhisattvaløftet centralt. Alle, der begiver sig ud på fordybelsens vej, lover, at hvis de i dette liv skulle nå oplysningens tilstand af ikke-dualitet, så vil de ved deres død ikke indgå permanent i nirvana. De vil i stedet af kærlighed til alle levende væsener lade sig genføde for at hjælpe andre til den samme tilstand. Tulku'erne er sådanne boddhisattva'er, der er vendt tilbage til den fysiske dimension for med deres ikke-duale bevidsthed at hjælpe andre, der stadig lever i illusionens virkelighed.

Tibetanerne tror ikke på det enkelte menneskes individuelle frelse eller udfrielse. For dem er livet en strøm af bevidsthed eller væren, hvori vi alle er partikler, og en enkelt partikel kan aldrig træde ud. Den vil altid være en del af den kollektive strøm. Det individuelle univers er en illusion – den eneste virkelighed er det kollektive.

12. Bodhisattva'ens eksempel og kollektiv frelse.

Hvad er denne verdens natur, denne verden som *Bodhisattva'ernes* hjælpende kræfter kaster sig ned i? – Ifølge den buddhistiske definition er den det, vi oplever som verden: resultatet af vores sanseaktiviteter, vores tanker, følelser og handlinger. Så længe denne tænkning, følelse og handling motiveres af illusionen om vores individuelle adskilthed, oplever vi en tilsvarende begrænset, ensidig og derfor ufuldkommen verden, i hvilken vi forgæves søger at opretholde vores identitet som os selv, vores fantasi-jeg på trods af den uimodståelige strøm af stadigt skiftende former og betingelser. Derfor ser verden for os ud som en verden af ubestændighed, usikkerhed og frygt; og det er denne frygt, der omgiver hvert

væsen som en mur, der adskiller det fra andre og fra livet i dets storslåethed.

Boddhisattva'en nedbryder, idet han frigør væsenerne fra denne frygt ved sin egen frygtløsheds eksempel og sin grænseløse hengivelse, de adskillende mure og åbner et udsyn til områder af frihed, vi ikke havde drømt om, i hvilke alle væseners solidaritet viser sig og bliver grundlaget for gensidig forståelse. Så vil man ikke længere føle at medfølelse, velvilje, uselvsk kærlighed, medlidenhed o.s.v. er „dyder“, men at de er den åndelige friheds naturlige udtryk. Derfor siger Lao-Tse i sin *Tao Te King*¹: „Den virkelig dydige er ikke klar over sin dyd. Mennesket af lavere dyd beskæftiger sig derimod hektisk med sin dyd, og derfor er

han uden sand dyd. Sand dyd er spontan og gør ikke krav på at være dyd. Den fuldkomne vismands dyd lægger sig ikke imellem, den samarbejder med åbent og sympatisk sind, medens de laverestændes dyd har et formål, er på betingelser og påvirkes af begær.”

...

Med udslettelsen af jeg-illusionen, ja selv ved den blotte forståelse af at der ikke findes noget sådant som et adskilt „jag“, hvordan kan der da findes noget sådant som „ens egen frelse“? Når vi kender til vore medskabningers lidelse og oplever den som vor egen (eller rigtige, hvis vi ikke længere skelner mellem „selv“ og „andre“), kan vores frigørelse kun være ensbetydende med alles frigørelse.

Kilde: Lama Anggarika Govinda, *Tibetansk buddhisme*, Borgen 1977, s. 223-224.

1. Lao-Tse anses traditionelt for forfatteren til taoismens hovedværk Tao Te King.

Dette betyder ikke en udsættelse i ubegrænset tid, men det betyder, at frigørelseshandlingen omfatter alle levende væsener, at det er en handling af grænseløs hengivelse, i hvilken der ikke er plads til noget tidsbegreb.

Det er en handling på Dharma-virkelighedens område hinsides tid og rum, d.v.s. i en sfære hvor tidens og rummets spaltning overskrides og kun opleves som en iboende tilstedeværelse og helhed. Ligesom det siges om Kristus, at han ofrede sig selv for hele menneskeheden og for hvert enkelt menneske – endda for de endnu ufødte generationer – kan det siges, at Buddhas oplysning (som enhver anden oplyst) omfattede alle levende væsener og vil gavne dem til tidernes ende.

Teksten fortæller os, at jeg'et er omgivet af en mur af frygt eller angst, „der adskiller det fra andre og fra livet selv i dets storslåethed“. Mennesket opdrages til at have et jeg, men da dette jeg er en illusion, vil det altid være omgivet af angst. Hvis nemlig vi erkendte illusionen, ville hele vores virkelighedsoplevelse bryde sammen, og der ville intet sikkert være tilbage.

Bodhisattva'erne ejer frygtløshed, for de har overskredet illusionens grænser, de har mødt Mara, og de har overvundet angsten. Derfor kan de hjælpe og lede mennesker, der er på vej.

Når angsten således ikke er en del af tilværelsen for tulku'erne, så former deres liv sig meget anderledes end almindelige menneskers. Det fortæller Alexandra David-Neel om. Hun var en fransk, kvindelig opdagelsesrejsende, der i begyndelsen af det 20. årh. som den første vestlige kvinde kom til Lhasa. Forklædt som tibetansk pilgrim rejste hun med sin tibetanske tjener rundt i Tibet og modtog belæring fra mange store lamaer.

13. Almindelige menneskers liv i relation til tulku'ernes.

De mennesker, siger lamaerne, som ikke har gennemgået nogen åndelig træning, som lever som dyr og tankeløst giver efter for deres impulser, er som rejsende, der vandrer igennem hele verden uden noget bestemt mål. En sådan mand ser imod øst en indsø, og da han er tør-

stig, skynder han sig i retning af vandet. Idet han nærmer sig vandet, mærker han røglugt. Dette tyder på, at der er en lejr i nærheden. Han synes nu, det ville være dejligt at få varme i stedet for vand, og måske kan han også få ly for natten. Og så forlader manden søen

uden virkelig at have været ved stranden og går mod nord, fordi røgen kom derfra. På vejen – endnu før han har set huse eller telte, springer truende fantomer op foran ham. Skrækslagen vender vandreren sig bort fra de forfærdelige væsener og løber for livet mod syd. Da han synes, han har løbet så langt, at han er sikker, standser han for at hvile. Nu passerer andre vandrere forbi. De fortæller ham om et lyksalighedens og overflodens land, som de tænker på at tage til. Fuld af begejstring slutter den omflakkende sig til dem og går mod vest. Og på vejen vil han blive fristet mange gange til igen at ændre retning, før han kommer til det forjættede land.

Når et menneske sådan strejfer om på må og få hele sit liv, er han en tåbe og vil ikke nå noget mål overhovedet. Døden vil indhente ham undervejs, og de uforenelige og stridende kræfter, som er ophavet til og også skabes af hans planløse aktivitet, vil splittes i alle retnin-

Kilde: Alexandra David-Neel, *Hemmelighedsfulle Tibet*, Dreyers Forlag Oslo, 2. udg., s. 110-111.

ger. Den koordinerede energisum, som er nødvendig for at bestemme og fastholde den samme uforandrede kraftstrøm, er ikke blevet skabt, og så kan ingen tulku fremstå.

Modsætningen til dette er den åndeligt oplyste. Han sammenlignes med en rejsende, som har det mål, han vil nå, klart foran sig, og som også er vel underrettet om dets geografiske beliggenhed og vejen, der fører dertil. Med alle tanker standhaftigt fæstnet på målet, ligeglad med alle falske forhindringer og fristelser som lurer ved vejkanterne, kontrollerer denne mand de kræfter, som hans mentale koncentration og legemlige aktivitet frembringer. Døden kan opløse hans legeme, mens han er undervejs; men den psykiske energi, som dette legeme består af og er instrument for, vil forblive en enhed. Idet den presser sig frem mod målet, vil den skaffe sig et nyt instrument i form af et nyt legeme, og dette legeme bliver en tulku.

Som vi ser det i denne tekst, er det almindelige menneske helt igenem offer for sanseverdenen. Viljen, den fjerde skandha, styres af de tre laveste skandhaer, og bevidstheden, den femte skandha, har ingen kontrol. Et sådant liv er lidelse, fordi mennesket er et passivt offer for tilfældige impulser og aldrig handler egentligt aktivt. Anderledes er det med den åndeligt oplyste, hvis vilje er styret af bevidstheden. Han forstyrres ikke af sanserne, men har sat sig et mål, som intet kan aflede ham fra. Han handler virkeligt, aktivt i sit liv. Et eksempel herpå har vi i Buddhalegenden, hvor Buddha netop satte sig under træet med den faste beslutning ikke at rejse sig igen, før oplysningen var nået.

Tulku'erne bestemmer selv omstændighederne ved deres næste genfødsel. Enkelte fortæller allerede før deres død, hvor den næste inkarnation skal findes. I den tibetanske buddhisme menes det, at der går en vis tid mellem døden og en ny genfødsel. Her befinder den del af bevidstheden, der forårsager genfødslen, sig i bardotilstandene. Efter ca. to år begynder man at lede efter tulkuens nye inkarnation. Hvis den tidligere tulku har givet direktiver angående sin genfødsel, vil munkene følge dem i deres søgen, men ellers tager de forskellige varsler og tegn til hjælp, og en tulku-astrolog vil som regel blive inddraget. Hvis tulkuen, der skal findes, er af særlig høj rang, kan statsoraklet konsulteres. Dette sker altid, når det drejer sig om Dalai Lama.

Når de rigtige omstændigheder er til stede, udsendes ekspeditioner for at finde og undersøge de små drengebørn, der kan komme på tale. De fundne børn underlægges vanskelige prøver, før de eventuelt bliver anerkendt som nye inkarnationer af en tulku. Mange af børnene har klare erindringer fra deres tidligere liv, og dette fænomen indgår i prøverne. Barnet vises nemlig forskellige genstande, som har haft personlig betydning i den tidligere inkarnationens liv. Det kan være bedekranse, rituelle rekvisitter, bøger eller tekopper. Prøven består nu i, at barnet blandt mange lignende genstande skal kunne vælge netop dem, som har tilhørt den afdøde tulku.

I enkelte tilfælde sker det, at det rigtige barn ikke findes. Det er til stor sorg for tulku'ens tilhængere og for klostrets munke, for hvis der mangler en tulku på et kloster, hæmmes hele livet her. Det er tulku'erne, der er bærere af det religiøse liv, og uden dem vil de mange pilgrimme og velgørere holde sig væk. Enkelte kan dog glæde sig over situationen, som det ses af nedenstående tekst.

14. En savnet tulku findes.

Alexandra David-Neel fortæller:

Lige i nærheden af Pegyai-lamas herskabsbolig, hvor jeg boede under mit ophold ved Kumbum, lå et hus, der tilhørte en mindre tulku ved navn Agnai Tsang. Syv år var gået siden stedets herre var død, og ingen havde været i stand til at opdage barnet, som han var reinkarneret i. Jeg tror ikke, at forvalteren for lamaens husholdning var særlig nedtrykt derover. Han bestyrede ejendommen og syntes på alle måder at have det udmærket.

Nu skete det på en handelsrejse, at han følte sig træt og tørstig, og han gik ind på en gård for at hvile og få lidt at drikke. Mens husmoderen tilberedte te, trak forvalteren en snusdåse frem og ville tage sig en pris, da en lille dreng, som havde siddet og leget i et hjørne af værelset, standsede ham og lagde sin hånd på snusdåsen, idet han bebrejdende sagde:

„Hvorfor bruger du min snusdåse?“

Forvalteren stod som ramt af lynet. Det var sandt nok, snusdåsen var ikke hans, den tilhørte den afdøde lama Agnai Tsang, og selv om han ikke ligefrem havde tænkt sig at stjæle den, så brugte han den i hvert fald som sin egen.

Han stod skælvende, medens drengen så på ham, og pludselig blev drengens ansigt alvorligt og strengt og havde ikke længere noget barnligt over sig.

„Gi' mig den straks tilbage, det er min“, sagde han igen.

Fyldt af samvittighedsnag og samtidig rædselsslagen og forvirret kunne den overtroiske munk kun synke i knæ og kaste sig næsegrus for sin reinkarnerede herre.

Nogle få dage senere så jeg drengen komme i et stort optog til sin bolig. Han bar en gul brokadedragt og red på en smuk sort pony, mens forvalteren holdt bidslet.

Da processionen gik ind på ejendommen, udbød drengen: „Hvorfor drejer vi til venstre for at komme til den anden gårdsplads? Porten er til højre.“

Nu var porten til højre af en eller anden grund blevet muret til efter lamaens død og en ny var åbnet i stedet.

Munkene undrede sig højlydt over dette nye bevis på, at det virkelig var deres lama, og alle drog hen til hans private værelse, hvor teen blev serveret.

Drengen, som blev placeret på en stor stabel

af hårde puder, så på koppén med den sølvforgyltde underskål og det juvelbesatte låg på bordet foran sig.

„Gi' mig den porcelænskop, der er større,“ befalede han. Og han beskrev en kop og nævnte endog mønstret, den var dekoreret med.

Ingen vidste noget om en sådan kop, ikke engang forvalteren, og munkene forsøgte meget ærbødigt at overbevise deres unge herre om, at en sådan kop ikke fandtes i huset ...

„Se bedre efter, så finder I den.“

Og pludselig, som om et lyn var slået ned i

hans hukommelse, tilføjede han nye forklaringer om en kasse af den og den farve, som stod der og der i oplagingsrummet ...

Mindre end en halv time senere blev hele sættet, kop, skål og låg, opdaget i en æske, som stod på bunden af netop den kasse, som drengen havde beskrevet.

„Jeg vidste ikke, den kop eksisterede,“ fortalte forvalteren mig senere. „Lamaen selv eller min forgænger må have sat koppen i kassen, som ikke indeholdt noget andet af værdi og ikke havde været åbnet i årevis.“

Kilde: Alexandra David-Neel, *Hemmelighedsfulde Tibet*, Dreyers Forlag Oslo 1957, s. 116-118.

Hele dette religiøse aristokrati af tulku'er stammede fra Den 5. Dalai Lamas tid, da han erklærede sig selv for en inkarnation af Avalokiteshvara og samtidig indordnede alle betydningsfulde embeder i et inkarnationssystem. I alle de større klostre blev det en æressag at have en tulku i sin ledelse, og en stor tulku-lama var som regel klostrets abbed.

Tulku'er kan i den almindelige tro være *inkarnationer enten af hellige, særligt lærde personligheder eller af ikke længere menneskelige væsener*. Det betyder, at der er forskellige grader, og antallet af de første overstiger langt antallet af de sidste. Tulku'er af ikke menneskelige-jordiske væsener er begrænset til nogle få inkarnationer af mystiske buddhaer. Som eksempel kan nævnes Dalai Lama, der er en inkarnation af Avalokiteshvara, barmhjertighed og medfølelse.

Der er i tidens løb fremkommet mange teorier om, hvad en tulku egentlig er.

15. Tulku'er som fantomlegemer.

Selve ordet betyder en skikkelse skabt ved magi, og i overensstemmelse med denne definition må vi betragte tulkus som fantomlegemer, okkulte tilsynekomster eller dukker konstrueret af en magiker for at tjene hans hensigter.

Jeg kan her ikke gøre noget bedre end at citere den forklaring på tulkus, som Dalai lama gav mig.

Som jeg har fortalt ..., mødte jeg Dalai Lama i 1912, da han opholdt sig i Himalaya, og stillede ham adskillige spørgsmål angående lamaistiske læresætninger ...

På disse spørgsmål gav han skriftlige svar. Det herværende citat er taget fra det dokument, som Dalai Lama elskværdigt sendte mig.

„En boddhisattva er ophavet til talløse magiske skikkelser. Ved den kraft som skabes i en tilstand af sindets fuldstændige koncentration, kan han på en og samme tid vise sig som et fantom i hundrede tusinde verdener. Han kan skabe ikke bare menneskelige skikkelser, men hvilken skikkelse han ønsker, selv livløse ting som bakker, indhegninger, huse, skove, veje, broer osv. Han kan frembringe atmosfæriske

fænomener såvel som udødelighedens tørst-slukkende drik.“ (Det sidste udtryk har jeg fået det råd at tage både i bogstavelig og symbolsk betydning.) „I virkeligheden“, lyder konklusionen, „er der ingen grænser for hans evne til at skabe fantomer.“

Den teori som i disse linjer godkendes af den officielle lamaismes højeste autoritet, er identisk med den som fremlægges i mahayanistisk litteratur, hvor det fortælles, at en boddhisattva er i stand til at frembringe ti arter af magiske skabninger. Evnen til at frembringe magiske former og skikkelser, tulkus ..., tilhører imidlertid ikke udelukkende sådanne mystiske ophøjede væsener. Ethvert menneskeligt, guddommeligt eller dæmonisk væsen kan være i besiddelse af den. Den eneste forskel kommer af graden af magt, og den afhænger igen af sindets koncentrationsstyrke og dets kvalitet i sig selv.

De mystiske væseners tulkus eksisterer samtidig med deres åndelige ophav. Således bor f.eks. Dalai Lama, som er Avalokiteshvaras tulkus, i Lhasa, mens Avalokiteshvara selv ifølge tibetanernes tro befinder sig på Nankai Potala udenfor den kinesiske kyst.

I vore dage fortælles det, at da Tashi Lama flygtede fra Shigatze², efterlod han sig i sit sted et fantom, som var fuldstændig lig ham og spillede hans rolle så fuldkomment og naturligt, at

enhver, som så ham, blev ført bag lyset.

Da han selv var i sikkerhed over grænsen, forsvandt fantomet ...

Det kan ske, at samme afdøde lama, som kan mangfoldiggøre sig efter døden, har flere tulkus, der lever samtidig. På den anden side er der lamaer, som siges at være tulkus af flere væsener. Før vi forlader dette emne, kan det være af interesse at huske, at den doketiske sekt i den første kristendoms tid betragtede Kristus som en tulkus. De påstod, at den Kristus, som blev korsfæstet, ikke var et naturligt væsen, men et fantom som af et åndeligt væsen var skabt for at spille den rolle.

I modsætning til den ortodokse tradition, som fortæller, at den historiske Buddha Gautama er inkarnationen af en boddhisattva, som steg ned fra Tushita himlen, er der buddhister, som har bekræftet, at den virkelige Buddha aldrig har været legemliggjort, men at han skabte et fantom, som viste sig i Indien som Gautama.

Til trods for de mere eller mindre subtile teorier angående tulkus, som man finder i lærde tibetanske kredse, betragtes de for lethedens skyld som reinkarnationer af deres forgængere, og de formaliteter, som ledsager deres anerkendelse som sådanne, er fastlagt i overensstemmelse hermed.

Kilde: Alexandra David-Neel, *Hemmelighedsfulle Tibet*, Dreyers Forlag Oslo, s. 112-114.

1. Tashi Lama – eller Panchen Lama – er storlama af Tashilumpo-klostret ved Shigatze – en by i det sydlige Tibet (se kortet s. 41). Han er den næsthøjeste af alle tibetanske lamaer.

Teorien om fantomlegemer er en grundlæggende forskel på buddhisme og kristendom. Hvis Kristus, som det nævnes her, var et fantomlegeme, ville hele kristendommens essens være en anden, for så ville hans lidelse på korset ikke være en reel lidelse. Her er vi midt i en af de største forskelle på kristendom og buddhisme, nemlig deres forskellige forholdene sig til lidelsen. I buddhismen søger man at hæve sig op over lidelsen, at gennemskue den som en illusion, mens man i kristendommen med Kristus som forbillede forsøger at gå ind i den og lære at bære den.